

УДК 339.56
JEL F14; F17

ПРО ВПЛИВ ВІЙНИ НА ДИНАМІКУ ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ

Галина Вербицька

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
79008, м. Львів, просп. Свободи, 18,
e-mail: galinaverbicka@ukr.net; ORCID: 0009-0009-3212-7392*

Анотація. Метою дослідження є визначення особливостей та прикладних проблем вітчизняної експортної діяльності з урахуванням впливу війни. У дослідженні використано наукові методи індукції та дедукції, аналізу та синтезу, порівняння. Результати дослідження показали, що російська військова агресія має негативний вплив не тільки на динаміку вітчизняного експорту, але й поставила цілі галузі на межу виживання. Проведено детальне аналізування динаміки і структури експорту за основними секторами економіки. Визначено основні загрози, з якими вони стикнулися у цей нелегкий для всієї країни час.

Сформульовано висновок про потребу у здійсненні інноваційної модернізації післявоєнної економіки України. Доведено, що без впровадження новітніх технологій на підприємствах, неможливий економічний розвиток держави. Тільки структурна перебудова української економіки на інноваційній основі та державна підтримка високотехнологічних експортно-орієнтованих галузей промисловості забезпечать конкурентоспроможність вітчизняних товарів на зовнішніх ринках.

Ключові слова: експорт, галузі, вплив, структура, динаміка, війна, товари, дохід, економіка.

Постановка проблеми. В Україні війна триває вже більше року. За цей рік вітчизняна економіка значно постраждала: повне або часткове руйнування багатьох підприємств, скорочення обсягів виробництва, неспроможність відродити бізнес на деокупованих територіях, міграція працездатного населення, знищення енергосистеми, інфляція. Російсько-терористична агресія спричинила негативний вплив на зовнішньоторгівельний оборот України. Багато промислових підприємств-гігантів, які були провідними експортерами продукції, зокрема завод «Азовсталь», Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча, Авдіївський коксохімічний завод, Артемівський завод шампанських вин, ПрАТ «Северодонецьке об'єднання «Азот», змушені були припинити свою роботу. Значних збитків через війну зазнало і вітчизняне сільське господарство. Через це Україна недоотримує експортні надходження від реалізації фермерської продукції. Тому дослідження динаміки зовнішньої торгівлі під час війни є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуванням впливу війни на динаміку та структуру вітчизняної зовнішньої торгівлі займалися багато вчених, зокрема Гаврилук І.І. [3], Жабинець О.Й. [6], Кічурчак М.В. [8], Матвеев М.Е., Лебедченко В.В., Гайдай Г.Г. [9], Микуляк О.В. [10], Яковенко О.І. [16], Яковець Т.А., Ковальчук Ю.П. [17] тощо. Згадані автори досліджували зовнішньоекономічну діяльність українських підприємств та економічні втрати нашої держави в умовах війни. Однак реалії швидко змінюються, особливо в умовах воєнного стану. А, отже, проблема залишається актуальною і потребує подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення особливостей та прикладних проблем вітчизняної експортної діяльності з врахуванням впливу війни. Завданнями дослідження є оцінювання динаміки та структури експортної діяльності України в умовах воєнного часу та виокремлення шляхів подолання наслідків російської військової агресії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Жодна країна в сучасних умовах не може існувати без розвитку зовнішньої торгівлі. Зовнішня торгівля є однією із складових економічного зростання держави. Тому, незважаючи на війну, Україна здійснює активну експортну та імпорتنу діяльність.

Міжнародні зв'язки стають в теперішній час одним із важливих чинників економічного зростання, структурних зрушень та підняття ефективності національного виробництва [3]. Для підтримання розвитку міжнародних економічних відносин України з іншими країнами світу провідні країни, впроваджують ліберальні заходи регулювання зовнішньої торгівлі з нашою державою. Зокрема, 4 червня 2022 року набуло чинності Рішення Європейського союзу про скасування мит на українські товари терміном на рік. Крім того, на рік призупиняються всі антидемпінгові мита на імпортовані вітчизняні товари [10].

З 1 жовтня 2022 р. Україна офіційно стала 36-м членом Конвенції про процедуру спільного транзиту (NCTS), що дозволило максимально спростити міжнародний рух товарів між країнами учасницями. Безперечно, військові дії знизили потенційні можливості зовнішньої торгівлі України, однак модернізація митних інструментів при підтримці міжнародної спільноти допомагають забезпечити стабільність [17].

У ХХІ столітті воєнні дії відбувалися у багатьох країнах, зокрема Грузії, Судані, Сирії, Лівії тощо. Виконане кореляційне аналізування зовнішньої торгівлі країн та впливу військових дій показало наявність значного зв'язку між цими явищами. У кожній з досліджуваних країн, воєнний конфлікт супроводжувався скороченням експортно-імпоротної діяльності.

Як зазначають фахівці, зниження експорту, насамперед, пов'язане з руйнуванням експортних потужностей, логістичними проблемами, торговельними блокадами, а також санкціями. Скорочення імпорту в переважній більшості випадків викликано падінням споживчого попиту та зниженням купівельної спроможності населення. Девальвація національної валюти, яка практично завжди супроводжує військовий конфлікт, призводить до інфляційного стрибка, насамперед товарів іноземного походження [9].

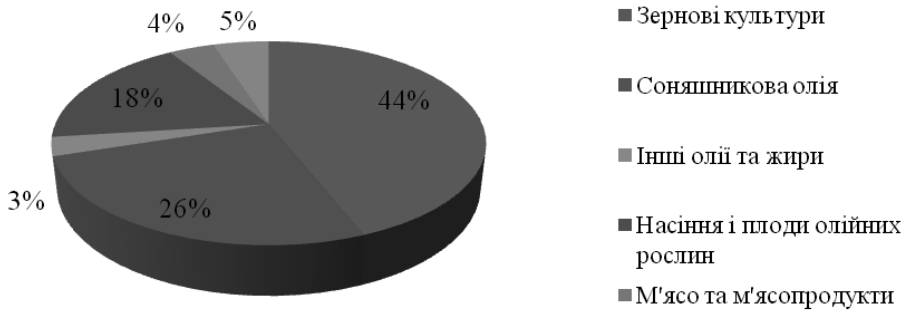
Не оминула ця тенденція і Україну. Однак, незважаючи на те, що багато виробничих потужностей знаходяться на окупованих територіях або територіях на яких відбуваються активні бойові дії, наша держава не втратила свою присутність на зовнішніх ринках, хоча і відбулося значне скорочення експорту.

У зв'язку з блокадою акваторії Чорного моря та ускладненням роботи портів на територіях, де не ведуть активні бойові дії, захопленням портів Скадовська, Херсона, Бердянська й Маріуполя значно скоротилися можливості транспортування експортної продукції з України в інші частини світу [8]. Блокування портів є на сьогоднішній день головною проблемою зниження експортної активності нашої країни, яка потребує серйозної роботи над відновленням логістики та забезпеченням каналів постачання вантажів через західний кордон України в порти Румунії, Польщі чи Німеччини залізничним та автомобільним транспортом [6]. Найбільше цю загрозу відчула агропромислова галузь, адже Україна є основним постачальником зернових та олії, інших видів продовольчої продукції [16]. Адже до війни Україна експортувала біля 90 % агропродукції морським шляхом. На сьогоднішній день «зерновим коридором» через морські порти Одеської області відвантажуються біля 75% від загального об'єму агроекспорту [15].

Щоб зрозуміти рівень впливу на зовнішню торгівлю України загарбницької війни розв'язаної Росією, проведемо аналізування динаміки та структури зовнішньої торгівлі товарами за 2021–2022 рр. Так, якщо у 2021 р. Україна експортувала продукції на суму 68,1 млрд. дол., то у 2022 р. експорт впав до 44,1 млрд. дол., тобто на 35 % [4]. З огляду на окупацію частини території, активні бойові дії, постійні атаки на інфраструктуру та логістичні проблеми, експорт у 44,1 млрд. дол. є значним досягненням уряду. Проте таке суттєве зниження рівня українського експорту призвело до скорочення валютної виручки держави, що негативно відобразилося на стані вітчизняної економіки, адже згідно офіційних джерел місяць війни Україні обходиться у 10 млрд. дол. США [2]. Валютні надходження, яку вітчизняні підприємства одержують від експортних операцій – це чинник, який спроможний суттєво впливати на валютний курс гривні. А, отже, і на все економічне життя нашої держави.

На даний момент технологічна активність України є низькою, що демонструє її частка у світовому високотехнологічному виробництві, яка, за даними Science and Engineering Indicators, складає 0,1 % [13]. Головними статтями вітчизняного експорту традиційно були залізна руда, аграрна продукція та металургійні напівфабрикати. У 2021 р. основними товарами, які Україна продала на зовнішніх ринках були чорні метали (13,96 млрд. дол.), зернові (12,34 млрд. дол.); жири та олії тваринного або рослинного походження (7,04 млрд. дол.).

В 2022 р. аграрний сектор став основою українського експорту та джерелом валютних надходжень від торгівлі. Серед експортованої аграрної продукції лідерами були кукурудза (5,94 млрд. дол.); соняшникова олія (5,46 млрд. дол.); пшениця (2,6 млрд. дол.); ріпак (1,54 млрд. дол.); насіння соняшнику (1,255 млрд. дол.); соя (0,862 млрд. дол.), м'ясо птиці (0,852 млрд. дол.); плоди, ягоди та горіхи (0,313 млрд. дол.), молокопродукти (0,251 млрд. дол.), мед (0,137 млрд. дол.), яйця (0,042 млрд. дол.) (рис. 1) [1].

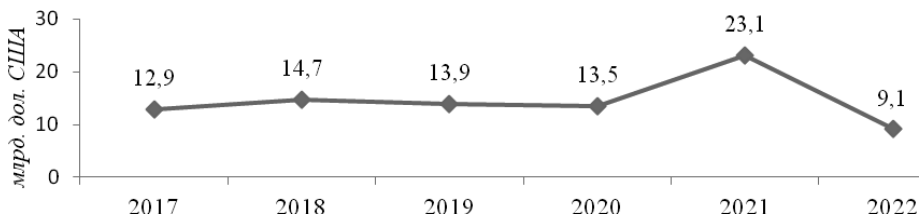
Рис. 1. Товарна структура агропромислового комплексу України у 2022 р.

Джерело: побудовано за [1]

У 2022 р. дохід від експорту молокопродуктів збільшившись на 41 % відповідно до 2021 р. В цій групі основні доходи отримано від реалізації на зовнішніх ринках сухого та згущеного молока – 90 млн. дол., масла та молочних паст – 82 млн. дол., сирів – 42 млн. дол., незгущеного молока й вершків – більше 16 млн. дол., сироватки – біля 16 млн. дол. На 32 % знизилися показники експорту яєць – до 27 тис. т. У грошах, завдяки зростанню світових цін на цей продукт, падіння склало лише 7%. Недоотримала Україна й експортні надходження від продажу за кордон меду. Його експорт у 2022 р. склав 48 тис. т, що на 17 % менше, ніж у 2021 р. Проте завдяки зростанню вартості меду на міжнародному ринку падіння валютної виручки склало лише 5%. Виторг від експорту плодів, ягід та горіхів за підсумками 2022 р. впала на 15 % [1].

Розв'язана Росією повномасштабна війна значно підірвала вітчизняний експортний потенціал металургійної продукції. Ще у 2014–2015 рр. через загарбницькі дії росіян було втрачено контроль над Алчевським металургійним комбінатом, Єнакіївським метзаводом, Донецьксталлю, Харцизьким трубним заводом.

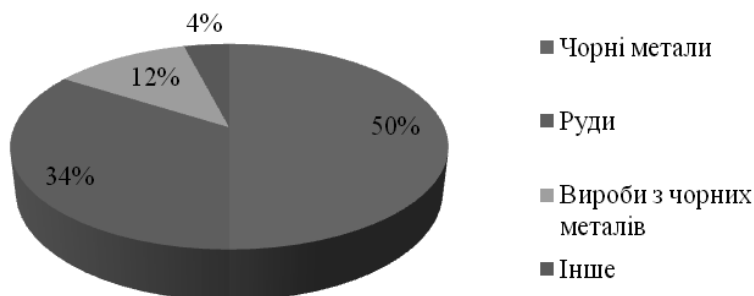
У 2022 р. вагомо скоротився експорт чорних металів, а саме з 13,95 млрд. дол. до 4,533 млрд. дол., тобто на 67,5 %. Вітчизняні гірничо-металургійні підприємства за підсумками 2022 р. експортували 23,98 млн. т залізорудної сировини (ЗРС), що на 56 % менше за показник 2021 р.; при цьому у грошовому вираженні експорт ЗРС знизився на 57,8 % – до 2,91 млрд. дол. (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка експорту металопродукції в Україні

Джерело: побудовано за [7]

Експорт металевих напівфабрикатів у 2022 р. становив 1,9 млн. т, тобто впав на 72 % в порівнянні з 2021 р.; у вартісному вираженні склав 1,2 млрд. дол., що на 70,9 % менше, ніж у 2021 р. Плаского металу у 2022 р. експортували 1,63 млн. т, а це на 73 % менше, ніж у 2021 р.; у грошах – на 1,35 млрд. дол. (-73,5 %). Експорт чавуну у 2022 р. становив 1,32 млн. т і в порівнянні з 2021 р. скоротився на 59 %; у вартісному вираженні впав на 61,1 % – 6,39 млн. дол. (рис. 3) [7].

Рис. 3. Товарна структура експорту металопродукції в Україні у 2022 р.

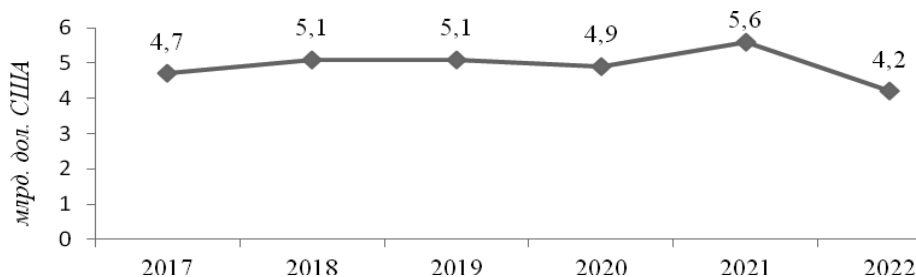
Джерело: побудовано за [7]

Такий стан речей пов'язаний з тим, що у 2022 р. було повністю зруйновано «Азовсталь» та «Маріупольський металургійний комбінат», які виготовляли близько 40% вітчизняної сталі. Відповідно до інформації наведеної об'єднанням підприємств «Укрметалургпром» завантаженість металургійних заводів у 2022 р., порівняно з довоєнним періодом, в середньому впала на 85 %, гірничорудних підприємств — на 75–80 %. Так, у 2022 р. чавуну було виготовлено 6,391 млн. т., а це на 69,8 % менше, ніж у 2021 р. Виробництво сталі скоротилося в порівнянні з 2021 р. на 70,7 % – 6,263 млн. т., прокату – на 72 % (з 19,079 млн. т. до 5,350 млн. т) [14]. Відчутним ударом по металургії є блекаут. Російський енергетичний тероризм призвів до часткової зупинки діяльності підприємств гірничо-металургійного комплексу, які знаходяться поза зоною воєнних дій, так як виробництво металу в Україні є дуже енергомістким.

Однією з вагомих проблем зниження обсягу українського експорту металургійної продукції є логістика, адже біля 70% продукції експортували через морські порти. Якщо до повномасштабного вторгнення РФ частка гірничо-металургійного комплексу України у ВВП складала приблизно 10 % та 33 % у експорті, то зараз він знаходиться на межі виживання. Стало неможливим постачання залізної руди до Китаю, чавуну – до США, Італії та Туреччини. Єдиним напрямком зовнішньої торгівлі став західний. Проте Переорієнтація на залізничні шляхи сполучення суттєво знизила конкурентоспроможність металу, так як витрати на його транспортування зросли більш, ніж у два рази, а Європейські країни не здатні пропустити значну кількість сировини залізницею. У країнах ЄС більшість вантажів приймають у портах або шляхом мультимодального перевезення контейнерів.

Згідно з розрахунками ОП «Укрметалургпром», через неможливість експортувати продукцію через порти Україна щомісяця недоотримує понад 630 млн. дол. валютної виручки [12], що призводить до погіршення економічної ситуації в державі, особливо на фоні постійних витрат на війну та відновлення інфраструктури. Більшість металургійних підприємств розміщені на лінії фронту або піддаються регулярним ракетним ударам і обстрілам, зокрема у Кривому Розі, Нікополі. Це призводить до постійних витрат на ремонти. Ще однією проблемою є кваліфіковані кадри, адже багато хто з працівників, переїхав у більш безпечні регіони України. Тому без перебільшення можна сказати, що вітчизняна металургійна галузь опинилася на межі виживання.

У загальній структурі експорту товарів у 2022 р. близько 9,5 % складала продукція машинобудування, яка принесла Україні 4,2 млрд. дол., що становить на 25 % менше, ніж у 2021 р. [4] (рис. 4). Це зумовлено, перш за все, втратою російського ринку, а також прицільними обстрілами машинобудівних підприємств.

Рис. 4. Динаміка експорту машинобудівної продукції в Україні

Джерело: побудовано за [4]

Основними експортними позиціями у 2022 р. були кабельна продукція (31 %), Електричні машини та обладнання (29 %), машини, обладнання, механічні пристрої (28 %), транспорт (9 %). Негативною тенденцією в експорті товарів вітчизняної машинобудівної промисловості є низька питома вага високотехнологічної продукції з високим ступенем доданої вартості, та зростання обсягу експорту продукції з низьким рівнем переробки, зокрема кабельної. Висока частка реалізації за кордон кабельної продукції пов'язана з відкриттям в Україні заводів іноземних компаній з виробництва комплектів автомобільної проводки, які потім використовуються при складанні автомобілів у країнах ЄС.

Експорт продукції хімічної промисловості у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. скоротився на 50 % – з 9,5 млрд. дол. до 4,8 млрд. дол. Зокрема, експорт мінеральних продуктів скоротився на 49%, з 8,4 млрд. дол. у 2021 р. до 4,3 млрд. дол. у 2022 р.; полімерних матеріалів, пластмаси та вироби з них на 57 % – з 1,1 млрд. дол. до 0,5 млрд. дол. [4]. Такий стан речей пов'язаний, перш за все, з призупиненням діяльності багатьох підприємств хімічної промисловості в зоні активних бойових дій та на окупованих територіях. Повністю втрачено виробника сірчаної кислоти у

місті Рубіжне, Лисичанський нафтопереробний завод, зазнали значних пошкоджень ПрАТ «Севродонецький Азот» та ПАТ «Сумихімпром»

Серед інших галузей найбільше експортувала деревообробна промисловість – 1,9 млрд. дол. Це на 6% менше, ніж у 2021 р. В Україні терміном на 10 років заборонено експортувати необроблені лісоматеріали деревних порід (крім сосни) з 1 листопада 2015 р., деревних порід сосни – з 1 січня 2017 р. В структурі експорту обробленої деревини у 2022 р. найбільшу частку займали пиломатеріали та заготовки хвойні, а також паливна деревина, яку з 25.11.2022 р. було заборонено експортувати, як основного опалювального ресурсу в прифронтових громадах.

Падіння експорту спостерігаємо у легкій промисловості, так якщо в 2021 р. експорт текстильних матеріалів та текстильних виробів склав 0,86 млрд. дол., то у 2022 р. – 0,67 млрд. дол., тобто знизився на 22 %. Знизився на 70 % обсяг експорту шкур необроблених та шкур вичинених – з 0,17 млрд. дол. у 2021 р. до 0,10 млрд. дол. у 2022 р. Суттєве скорочення в цій групі товарів відбулося щодо обсягу експорту готових виробів зі шкіри, а саме на 39 %, що є негативною тенденцією, оскільки це виробниці із значною доданою вартістю, які забезпечують робочі місця. На 8 % у 2022 р. знизився експорт взуття, головних уборів та парасольок. Такий стан речей у легкій промисловості пов'язаний з тим, що на другому і третьому місцях в географічній структурі експорту були Росія та Білорусь, з якими була припинена співпраця.

Обсяг експорту меблів у 2022 р. склав 0,81 млрд. дол., що на 0,24 млрд. дол. (30 %) менше, ніж у 2021 р. (рис. 5). Українські меблярі відмовилися від співпраці з країною-агресоркою, куди у 2021 р. було експортовано продукції на 0, 21 млрд. дол., у 2022 р. експорт в цю країну, на суму 0,003 млрд. дол., відбувався тільки в січні-лютому 2022 р., тобто до повномасштабного вторгнення. Також, якщо експорт меблів до Білорусі у 2021 р. склав 0,0171 млрд. дол., то у 2022 р. – лишень 0,0014 млрд. дол. Потреба в логістика через територію Росії призвела до скорочення відвантаження меблів до Казахстану з 0,014 млрд. дол. до 0,008 млн. дол. [5].

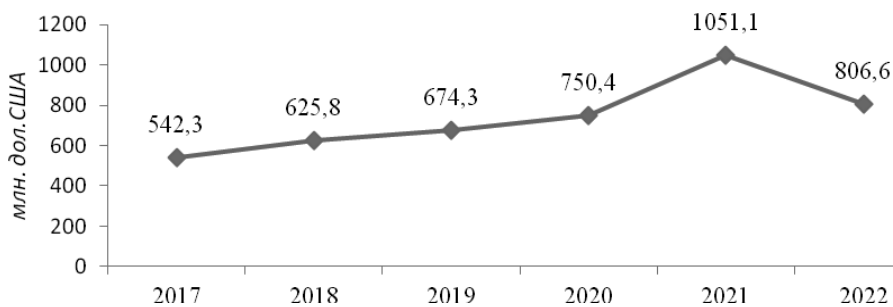

Рис. 5. Динаміка вітчизняного експорту меблів в Україні

Джерело: побудовано за [5]

У загальному експорті меблевої продукції абсолютним топом продажів є стільчики та столи. Почастішали випадки виготовлення меблів під замовлення. Вітчизняні

виробники мають досвід реалізації меблів і збірних конструкцій до інтер'єрів навіть дуже вибагливих покупців з ОАЕ. Незважаючи на суттєве зниження обсягу експорту у 2022 р., можна відзначити значний вклад меблярів в економіку держави, а, отже, підвищення її обороноздатності, адже 806 млн. дол. – це 274 599 тонн меблів – продукції з високою доданою вартістю, виробленої в Україні, не дивлячись на війну.

Втрата морського сполучення призвела до нарощування експорту у країни ЄС, частка експорту в які склала 63 % (27,9 млрд. дол.). Серед держав-членів ЄС найбільше експортували до Польщі (6,6 млрд. дол.), Румунії (3,8 млрд. дол.), Угорщини (2,27 млрд. дол.), Німеччини (2,23 млрд. дол.), Італії (1,5 млрд. дол.) та Іспанії (1,5 млрд. дол.). Серед інших країн в які активно здійснювалася експортна діяльність були: Туреччина (2,9 млрд. дол.) та Китай (2,46 млрд. дол.). Проте експорт до Туреччини в 2022 р. у порівнянні з 2021 р. скоротився на 29%, а до Китаю аж на 69 % [11].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Війна негативно вплинула на динаміку вітчизняного експорту. Спостерігаємо суттєве скорочення практично по всіх експортних позиціях. Ще однією проблемою є експортно-сировинна спрямованість України, адже близько 70% експорту припадає на сировинний сектор, а конкурентоспроможність товарів переробної промисловості на світовому ринку все ще залишається низькою, що в умовах війни призводить до великої вразливості національної економіки.

Основну частку експорту становить аграрна продукція та металургійні напівфабрикати. На світовому ринку Україну сприймають як аграрну державу, при цьому ми екпортуємо зерно, замість готових виробів із нього. Тому необхідно після війни здійснити інноваційну модернізацію вітчизняної економіки. Важливо, щоб вітчизняні підприємства стали кінцевими ступенями в глобальних ланцюжках доданої вартості. Тому перспективами подальших досліджень є інноваційна модернізація післявоєнної економіки України як підґрунтя економічного розвитку. Головними завданнями є структурна перебудова української економіки та розвиток високотехнологічних експортно-орієнтованих галузей промисловості.

Список використаних джерел

1. Агропродовольчий експорт України. Українська Асоціація Аграрного Експорту: офіційний сайт. URL: <https://uaexport.org/2023/01/26/agroprodovolchij-eksport-ukrayini-za-pidsumkami-2022-roku/> (дата звернення: 15.03.2023).
2. Володимир Зеленський провів нараду щодо розвитку української економіки в умовах воєнного часу. Президент України: офіційне інтернет-представництво. URL: [https://president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-proviv-naradu-shodo-rozvitku-ukrayinskoj-74037](https://president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-proviv-naradu-shodo-rozvitku-ukrayinskoj-ekonomiki-v-umovah-voennoho-chasu) (дата звернення: 06.03.2023).
3. Гаврилюк І. І. Динаміка та тенденції розвитку міжнародної торгівлі в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 47. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2126/2055> (дата звернення: 08.03.2023).
4. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.03.2023).
5. Державна митна служба України: офіційний сайт. URL: <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/> (дата звернення: 18.03.2023).

6. Жабинець О.Й. Чинники глобальних змін у міжнародній торгівлі та військова агресія Росії: вплив на розвиток експортної діяльності регіонів України. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 2. С. 82–91.
7. Залізні завеса. Як економіка виживає без «Азовсталі» та морського експорту. *Фокус*. 01 лютого 2023 р. URL: <https://focus.ua/uk/economics/547850-zhelezniy-zanav-kak-ekonomika-vizhivaye-bez-azovstali-i-morskogo-eksporta> (дата звернення 11.03.23).
8. Кічурчак М.В. Економічні детермінанти і наслідки війни в Україні: аналіз на основі неповних даних. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2022. Вип. 62. С. 13–32.
9. Матвеев М. Е., Лебедченко В. В., Гайдай Г. Г. Регулювання ЗЕД в умовах війни. *Наукові перспективи*. 2022. № 5. С. 232–245.
10. Микуляк О.В. Митні відносини України та світу в умовах війни. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2022. № 17. С. 109–114.
11. Мінекономіки: Україна в 2022 році експортувала майже 100 млн. тонн товарів. Урядовий портал: офіційний сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiky-ukraina-v-2022-rotsi-eksportuvala-maizhe-100-mln-tonn-tovariv> (дата звернення: 18.03.2023).
12. Не лише «Азовсталь». Скільки металургійних заводів втратила Україна під час війни. *Фокус*. 31 січня 2023 р. URL <https://focus.ua/uk/economics/547509-ne-tolko-azovstal-skolko-metallurgicheskikh-zavodov-poteryala-ukraina-vo-vremya-voyny> (дата звернення 15.03.23).
13. Прушківська Е. В., Буюкян А. Р. Особливості розвитку високотехнологічного експорту підприємств України. *Економічний вісник*. 2019. № 3. С. 9–15.
14. Результати діяльності металургійної галузі України за 12 місяців 2022 р. УКРМЕТАЛУРГПРОМ: офіційний сайт. URL: <https://www.ukrmetprom.org/rezultati-diyalnosti-metallurgiynoi-14/> (дата звернення: 17.03.2023).
15. Україна експортує «зерновим коридором» близько 75% від загального обсягу поставок агропродукції. УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3683298-ukraina-vidvantazue-zernovim-koridorom-blizko-75-vid-zagalnogo-obsagu-agroeksportu.html> (дата звернення: 16.03.2023).
16. Яковенко О. І. Актуальні питання управління діяльністю вітчизняних підприємств в сучасних умовах господарювання. *Причорноморські економічні студії*. Вип. 76. С. 140–147.
17. Яковець Т. А., Ковальчук Ю. П. Зовнішньоекономічна діяльність в контексті митно-тарифного регулювання: аналіз стану й нововведень під час війни. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 1. С. 85–96.

References

1. Ahroprodovolchyi eksport Ukrainy. Ukrainka Asotsiatsiia Ahrarnoho Eksportu: ofitsiyniy sait [Agricultural exports of Ukraine according to the results of 2022]. *Ukrainian Agrarian Export Association: official website*. Retrieved March 15, 2023, from <https://uaexport.org/2023/01/26/agroprodovolchij-eksport-ukrayini-za-pidsumkami-2022-roku/> (Accessed 15.03.2023) [in Ukrainian].
2. Volodymyr Zelenskyi proviv naradu shchodo rozvytku ukrainskoi ekonomiky v umovakh voiennoho chasu [Volodymyr Zelenskyi held a meeting on the development of the Ukrainian economy in wartime conditions]. *The President of Ukraine: official online representation*. Retrieved March 6, 2023, from <https://president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-proviv-naradu-shodo-rozvitkuukrayinskoy-74037> [in Ukrainian].

3. Gavrilyuk I.I. (2023) Dynamika ta tendentsii rozvytku mizhnarodnoi torhivli v Ukraini [Dynamics and trends in the development of international trade in Ukraine]. *Economy and society*. Issue 47. Retrieved March 8, 2023, from <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2126/2055> [in Ukrainian].
4. State Statistics Service of Ukraine: official website. Retrieved March 10, 2023, from <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
5. State Customs Service of Ukraine: official website. Retrieved March 18, 2023, from <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/> [in Ukrainian].
6. Zabynets O. Y. (2022) Chynnyky hlobalnykh zmin u mizhnarodnii torhivli ta viiskova ahresiiia Rosii: vplyv na rozvytok eksportnoi diialnosti rehioniv Ukrainy [Factors of global changes in international trade and Russia's military aggression: influence on the development of export activity of the regions of Ukraine]. *Galician Economic Herald*, 2, 82–91 [in Ukrainian].
7. Zalizna zavisla. Yak ekonomika vyzhyvaie bez «Azovstali» ta morskoho eksportu [Iron curtain. How does the economy survive without Azovstal and sea exports]. . *Focus*. February 1, 2023. Retrieved March 11, 2023 from <https://focus.ua/uk/economics/547850-zhelezniy-zanav-kak-ekonomika-vizhivaye-bez-azovstali-i-morskogo-eksporta> [in Ukrainian].
8. Kichurchak M. V. (2022) Ekonomichni determinanty i naslidky viiny v Ukraini: analiz na osnovi nepovnykh danykh [Economic determinants and consequences of the war in Ukraine: an analysis based on incomplete data]. *Bulletin of Lviv University. The series is economical*, 62, 13–32 [in Ukrainian].
9. Matveev M.E., Lebedchenko V.V., Gaidai H.G. Rehuliuвання ZED v umovakh viiny [Regulation of foreign trade in conditions of war]. *Scientific perspectives*, 5, 232–245 [in Ukrainian].
10. Mykuliak O. V. (2022) Mytni vidnosyny Ukrainy ta svitu v umovakh viiny [Customs relations of Ukraine and the world in the conditions of war]. *International scientific journal «Grail of Science»*, 17, 109-114 [in Ukrainian].
11. Minekonomiky: Ukraina v 2022 rotsi eksportovala maizhe 100 mln. tonn tovariv [Ministry of Economy: Ukraine exported almost 100 million tons of goods in 2022]. *Government portal: official site*. Retrieved March 18, 2023, from: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiky-ukraina-v-2022-rotsi-eksportovala-maizhe-100-mln-tonn-tovariv> [in Ukrainian].
12. Ne lyshe «Azovstal». Skilky metalurhiinykh zavodiv vtratyla Ukraina pid chas viiny [Not only Azovstal. How many metallurgical plants did Ukraine lose during the war]. *Focus*. January 31, 2023. Retrieved March 15, 2023, from <https://www.focus.ua/uk/economics/547509-ne-tolko-azovstal-skolko-metallurgicheskikh-zavodov-poteryala-ukraina-vo-vremya-voyny> [in Ukrainian].
13. Prushkivska E. V., Buiukian A. R. (2019) Osoblyvosti rozvytku vysokotekhnolohichnoho eksportu pidpriemstv Ukrainy [Features of the development of high-tech export of Ukrainian enterprises]. *Economic Bulletin*, 3, 9–15 [in Ukrainian].
14. Rezultaty diialnosti metalurhiinoi haluzi Ukrainy za 12 misiatsiv 2022 r. [Results of the activity of the metallurgical industry of Ukraine for 12 months of 2022]. *UKRMETALURGPROM: official site*. Retrieved March 17, 2023, from <https://www.ukrmetprom.org/rezultati-diyalnosti-metalurginyoi-14> [in Ukrainian].
15. Ukraina eksportuie «zernovym korydorom» blyzko 75% vid zahalnoho obsiahu postavok ahroproduktii [Ukraine exports about 75% of the total volume of agricultural products supplied through the «grain corridor»]. *UKRAINFOURM*. Retrieved March 16, 2023, from <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3683298-ukraina-vidvantazue-zernovim-koridorom-blizko-75-vid-zagalnogo-obsagu-agroeksportu.html> [in Ukrainian].

16. Yakovenko O. I. (2022) Aktualni pytannia upravlinnia diialnistiu vitchyznianskykh pidpriemstv v suchasnykh umovakh hospodariuvannia [Current issues of managing the activities of domestic enterprises in modern economic conditions]. *Black Sea Economic Studies*, vol. 76, 140–147 [in Ukrainian].
17. Yakovets T. A., Kovalchuk Yu. P. (2023) Zovnishnoekonomichna diialnist v konteksti mytno-taryfnoho rehuliuвання: analiz stanu y novovveden pid chas viiny [Foreign economic activity in the context of customs and tariff regulation: analysis of the state and innovations during the war]. *Science and technology today*, 1, 85–96 [in Ukrainian].

ABOUT THE INFLUENCE OF THE WAR ON THE DYNAMICS OF UKRAINE'S EXPORTS

Halyna Verbytska

*Ivan Franko National University of Lviv,
18 Svobody Ave., Lviv, 79008,
e-mail: galinaverbicka@ukr.net; ORCID: 0009-0009-3212-7392*

Abstract. The purpose of the study is to determine the specifics and applied problems of domestic export activity, taking into account the impact of the war. Russian terrorist aggression had a negative impact on the dynamics of Ukraine's exports. The conducted studies showed that many giant industrial enterprises, which were leading exporters of products, had to stop their work. Domestic agriculture and other sectors of the economy suffered significant losses due to the war. The research uses scientific methods of induction and deduction, analysis and synthesis, and comparison. The results of the study proved that Russian military aggression has a negative impact not only on the dynamics of domestic exports but also puts entire industries on the verge of survival. A detailed analysis of the dynamics and structure of exports by the main sectors of the economy, in particular, the agro-industrial complex of Ukraine, the enterprises of the mining and metallurgical complex, the machine-building industry, the chemical industry, the woodworking industry, the light industry, and the furniture industry, was carried out. The main threats faced by them in this difficult time for our entire state have been identified. The results of the study proved that about 70 % of exports fall on the raw materials sector, which has a negative impact on the amount of foreign exchange earnings from export operations. The competitiveness of domestic goods of the processing industry on the world market still remains low, which in war conditions leads to significant vulnerability of the national economy. A conclusion is formulated regarding the need for innovative modernization of the post-war economy of Ukraine as a basis for economic development. The main tasks of which will be the structural restructuring of the Ukrainian economy and the development of high-tech export-oriented industries. At the same time, the state's efforts should be focused on determining the possibilities of reorienting the efforts of entrepreneurs to innovative activities and overcoming the technological lag behind developed countries. In the opposite case, the presence of the Ukrainian economy on the periphery of world information and financial processes will cause the «washing out» of national wealth through the mechanism of non-equivalent exchange, the loss of its own sources of economic growth in the long term.

Keywords: export, industries, influence, structure, dynamics, war, goods, income, economy.

Стаття надійшла до редакції 23.02.2023

Прийнята до друку 29.06.2023